

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО

ФРУМКІНА АРИНА ЛЕОНІВНА

УДК 811.111:37.091.313:378.147:741

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ
КЛАСІВ ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ
УЧНІВ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (МАЛЮВАННЯ)
ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

РЕФЕРАТ

Дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Одеса – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БІДА Олена Анатоліївна,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,
завідувач кафедри педагогіки, психології,
початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти;

доктор педагогічних наук, професор
ЗДАНЕВИЧ Лариса Володимирівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
психології та фахових методик;

доктор педагогічних наук, професор
КОВТУН Олена Віталіївна,
Державне некомерційне підприємство
«Державний університет «Київській
авіаційний інститут»,
завідувач кафедри іноземних мов і перекладу.

Захист дисертації відбудеться 8 жовтня 2025 р. о 10:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 34.

З дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті й у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36).

Реферат розіслано 5 вересня 2025 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ірина КНЯЖЕВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Одним з основних завдань сучасної освіти є вдосконалення системи навчання та виховання учнів початкових класів як міцного фундаменту підготовки молоді до їхньої подальшої продуктивної життєдіяльності. Для успішного вирішення означеного завдання потрібна суттєва реконструкція професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Сутність професійного вдосконалення майбутніх учителів початкової школи зумовлена сучасними потребами держави у фахівцях, здатних використовувати новітні технології для її розвитку в усіх галузях, зокрема й педагогічній. Суспільний запит знайшов своє втілення у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки, розробленій на підставі Указу Президента України «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» від 03.07.2020 р. № 210/2020, у Концепції державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р., а також, з огляду на оновлений статус англійської мови в Україні як однієї із мов міжнародного спілкування, зафіксований у Законі України «Про застосування англійської мови в Україні» № 3760-IX від 04.06.2024 р., у якому передбачено обов'язковість вивчення англійської мови для дітей з молодшого передшкільного віку, тобто із трьох років.

Реалізація означених потреб розвитку педагогічної галузі знайшла відображення в багатьох працях українських науковців. Провідні українські вчені (В. Андрущенко, І. Бех, С. Клепко, В. Кремінь, Т. Левицький, В. Луговий, В. Огнев'юк, М. Степко та ін.) обґрунтували методологічні засади розвитку освіти в сучасний період життєдіяльності України, що супроводжується її активними контактами з освітніми системами провідних держав світу. Відомими українськими науковцями (А. Богуш, В. Бондар, С. Гончаренко, Т. Засєкіна, І. Зязюн, Ю. Мальований, Р. Мартинова, М. Марусинець, С. Савченко, С. Сисоєва та ін.) розроблено концепцію розвитку змісту освіти, змодельовано ефективні структури процесу його засвоєння як здобувачами вищої освіти педагогічних університетів, так й учнями загальноосвітніх шкіл.

Українські вчені в галузі теорії та методики професійної освіти (О. Біда, І. Богданова, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, Е. Карпова, Н. Кічук, І. Княжева, М. Князян, Т. Койчева, О. Копусь, З. Курлянд, А. Линенко, Т. Осипова, В. Фрицюк та ін.) розробили теоретичні засади і методику підготовки майбутніх педагогів щодо організації процесу особистісно-зорієнтованого навчання і виховання, формування рефлексивної активності для подальшого саморозвитку й ефективного опанування професійної діяльності, комп'ютерної освіти школярів, здійснення дослідницької діяльності здобувачів освіти та впровадження власних інновацій у педагогічну практику, проведення фасилітаційної взаємодії з учнями закладів загальної середньої освіти.

Українські фахівці в галузі передшкільної та початкової освіти (Н. Бахмат, Н. Бібік, О. Біда, Н. Глузман, Л. Зданевич, О. Ковшар, Я. Кодлюк, Т. Лесіна, Н. Луцан, І. Пальшкова, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружа, О. Шквир та ін.) удосконалили зміст провідних освітніх компонентів відповідно до реалій сучасного життя для ефективного опанування їх молодшими школярами, що знайшло відображення у Державному стандарті початкової освіти, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 р. Крім того, обґрунтовано сутність сучасних професійних компетентностей учителя початкової школи та новітніх засобів їх досягнення. У зв'язку з цим активізувалися дослідження вчених (В. Балакірева, Л. Коваль, Л. Красюк, С. Мартиненко, Д. Пашенко, Ю. Шаповал та ін.), у змісті яких було змодельовано процес підготовки майбутнього вчителя початкових класів до діагностувальної діяльності; розроблено методику навчання майбутніх учителів планування уроків за різними технологіями навчання; запропоновано формування професіоналізму засобами моделювання педагогічних ситуацій; визначено новітні підходи до гуманістичного виховання й особистісно-зорієнтованого навчання здобувачів початкової освіти з акцентом на практичному застосуванні набутих знань.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання іноземної мови набула особливої актуальності і значущості у зв'язку з Наказом Міністерства освіти і науки України № 208 від 27.02.2018 р. «Про організацію та проведення підготовки вчителів іноземних мов до навчання учнів перших класів у 2018/2019 навчальному році іноземних мов: англійської, німецької та французької відповідно до Концепції «Нова українська школа». Вирішення цієї проблеми перебуває в центрі уваги провідних українських учених. Зокрема, В. Плахотник довів, що орієнтація навчання лише на усне мовлення гальмує формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів обмеженістю часу для інтуїтивного засвоєння мовних явищ, обґрунтував необхідність взаємопов'язаного розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності на основі усвідомленого опанування мовного матеріалу з активним залученням читання і письма як засобів та цілей навчання. О. Бігич визначила три складники професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів – формування психолого-педагогічної, іншомовно-мовленнєвої та методичної компетентностей, трактуючи методичну компетентність як сукупність знань, умінь і навичок організації процесу навчання іноземної мови на підставі свідомого опанування мовних і мовленнєвих одиниць майбутніми учителями у процесі комунікативної взаємодії. В. Редько розробив концепцію підручника як провідного засобу забезпечення послідовного та доступного засвоєння мовних знань і формування мовленнєвих умінь як у майбутніх учителів, так і їхніх учнів.

Проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів іноземних мов була предметом дослідження багатьох українських учених (О. Божок, А. Власенко, С. Івашнюва, О. Кміть, О. Паршикова, І. Пінчук, Л. Попова, Ю. Руднік, М. Сідун, О. Скоробагатова та ін.), які обґрунтували доцільність навчання майбутніх педагогів іноземної мови за професійним спрямуванням, а навчання учнів – за комунікативною методикою; схарактеризували навчальні ситуації як засоби такого навчання; розробили творчі вправи для формування англомовної компетентності майбутніх учителів; запропонували інноваційні технології навчання іноземних мов для всіх освітніх рівнів; довели доцільність застосування проєктної діяльності в процесі навчання іноземної мови молодших школярів; розробили форми контролю результатів підготовки до навчання іноземної мови, зорієнтовані на з'ясування якості іншомовних знань учнів і рівня їхньої соціокультурної обізнаності. Незважаючи на значущий внесок означених досліджень щодо підвищення якості підготовки вчителів початкових класів до викладання іноземної мови здобувачам початкової освіти, здатність до іншомовної комунікації учнів не стала природною, залишилась у межах навчального тематичного мовлення. Іноземна мова як для учителів початкових класів, так і для молодших школярів залишається здебільшого навчальним предметом, що ускладнює її природне використання в комунікації. Водночас результати досліджень багатьох українських учених (О. Бігич, С. Боднар, Л. Добровольська, О. Ковтун, Р. Мартинова, Л. Морська, С. Николаєва, О. Попова, О. Тарнопольський) та їхніх послідовників (Л. Добровольська, С. Кожушко, З. Корнева, І. Левчик, І. Мирковіч, М. Митник, О. Попель, Н. Самоненко, Н. Скіба, С. Церна та ін.) довели можливість природного використання іноземної мови в немовному середовищі засобом інтегрованого навчання, зокрема застосування іноземної мови як засобу опанування різних освітніх компонентів. Ефективність інтегрованих курсів навчання здобувачів вищої освіти технічних і гуманітарних спеціальностей, а також учнів середніх і старших класів було доведено численними дослідженнями й підтверджено практикою вільного іншомовного професійного, предметного та побутового спілкування. Водночас інтегрована підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів будь-якого предмета засобами іноземної мови не була представлена ані в педагогічній теорії, ані в педагогічній практиці. Можливість розв'язання зазначеної проблеми вбачаємо в інтегрованому опануванні майбутніми вчителями змісту одного з освітніх компонентів засобами іноземної мови з подальшим його викладанням молодшим школярам в інтегрованій формі. Освітнім компонентом було обрано образотворчу діяльність (малювання) – вид діяльності, що є найменш теоретично навантаженою і водночас найбільш практично-зорієнтованою на розвиток особистості

дитини. У змістовому аспекті образотворча діяльність (малювання) сприяє ознайомленню молодших школярів зі зразками художньо-графічних творів видатних митців і розвиває вміння зображувати предмети довколишньої дійсності. В іншомовному аспекті таке навчання забезпечує засвоєння найчастіше вживаної англomовної лексики та нескладних граматичних конструкцій.

У наукових працях провідних українських дослідників (Л. Волощук, І. Глинської, В. Кардашова, Н. Колесник, С. Коновець, О. Красовської, Ю. Криворучко, В. Котляр, Л. Масол, В. Орлова, О. Отич, Г. Полякової, О. Рудницької, О. Саган та ін.) було запропоновано різноманітні підходи до формування психолого-педагогічної, мистецької, зорово-графічної, методичної та презентаційної компетентностей майбутніх учителів початкових класів, натомість означені підходи передбачали навчання засобами української мови. У ході проведеного дослідження було започатковано процес підготовки засобами англійської мови.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови сприятиме вирішенню низки суперечностей, а саме:

- між необхідністю природного спілкування іноземною мовою здобувачами початкової освіти і можливістю досягнення таких умінь у немовному середовищі;
- між потребою у результативному навчанні молодших школярів англomовного спілкування і недостатньою готовністю майбутніх учителів до здійснення такої педагогічної діяльності за наявних загальноприйнятих педагогічних умов;
- між набутими професійними компетентностями майбутніх учителів початкових класів щодо інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) та англійської мови як засобу її викладання і вміннями планувати й реалізовувати такий освітній процес.

Необхідність вирішення означених суперечностей зумовила вибір теми дослідження **«Підготовка майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» № 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертаційної роботи «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови», затверджено вченою радою Державного

закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 7 від 27.02.2020 р.).

Мета дослідження: обґрунтувати, розробити й апробувати теоретичні концепти, педагогічні умови, експериментальну методику підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого іншомовного навчання учнів образотворчої діяльності (малювання).

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Розкрити сутність і структуру феномену «готовність майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої (малювання) та іншомовної діяльності»; уточнити поняття «компетенція», «компетентність».

2. Обґрунтувати концептуальні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого іншомовного навчання учнів початкової школи.

3. Схарактеризувати лінгводидактичні принципи організації підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови.

4. Визначити й обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови.

5. Розробити модель підготовки майбутніх учителів початкових класів та лінгводидактичну модель інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови.

6. Розробити методики інтегрованого навчання майбутніх учителів початкових класів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови та відповідного інтегрованого навчання учнів початкової школи.

7. З'ясувати ефективність розробленої методики інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, оцінюючи її вплив на підготовку майбутніх учителів початкових класів і англомовне навчання молодших школярів образотворчої діяльності.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої (малювання) та іншомовної діяльності.

Предмет дослідження – зміст та експериментальна методика підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого англомовного навчання малювання здобувачів початкової освіти.

Загальна гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні залежності готовності майбутніх учителів початкових класів до навчання

молодших школярів малювання засобами іноземної мови від сформованості в них психологічної, педагогічної, художньо-образотворчої, іншомовно-мовленнєвої, методичної видів компетентностей.

Загальну гіпотезу конкретизовано **частковими гіпотезами**.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого іншомовного навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) буде ефективною, якщо сформувати: диференційно-психологічну, соціально-психологічну та аутопсихологічну компетенції у складі психологічної компетентності; лінгводидактичну, виховну та організаційну компетенції у складі педагогічної компетентності; історико-художню, жанрово-образотворчу та техніко-графічну компетенції у складі художньо-образотворчої компетентності; фонетичну, лексичну, граматичну та мовленнєву компетенції у процесі говоріння, читання та письма у складі іншомовно-мовленнєвої компетентності; методичну компетентність.

Навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) в іншомовному супроводі буде ефективним, якщо його послідовно здійснювати на п'яти етапах: контурно-зображувальному, лінійно-зображувальному, об'ємно-зображувальному, предметно-композиційному та сюжетно-зображувальному.

Теоретичне і практичне вивчення проблеми дало підстави визначити провідну ідею дослідження: підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання освітнього компонента іноземною мовою створює умови для її природного використання з початку набуття освіти в штучно створеному іншомовному середовищі. Готовність майбутніх учителів до інтегрованої педагогічної діяльності дає змогу задовольнити соціальне замовлення суспільства щодо забезпечення іншомовної професійної, навчальної та побутової комунікації.

Концепція дослідження підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів освітньої та іншомовної мовленнєвої діяльності вимагає врахування різних взаємопов'язаних аспектів підготовки: соціальної, діалектичної, інтегрованої.

Соціальний аспект підготовки зумовлено соціальним замовленням суспільства, відповідно до якого іноземна мова в умовах європейської інтеграції України має стати засобом вирішення професійних завдань майбутніми фахівцями різних профілів (педагогів у тому числі).

Діалектичний аспект підготовки зумовлено врахуванням таких діалектичних законів, як: закон єдності та боротьби протилежностей, відповідно до якого забезпечується вирішення суперечності між зростаючими потребами у вільному іншомовному спілкуванні та можливостями його досягнення в умовах відсутності іншомовного середовища; закон переходу кількісних змін у якісні, відповідно до якого взаємопов'язаний розвиток умінь образотворчої (малювання) та

іншомовної діяльності здійснюється на засадах системного, багаторазового повторення змістових типових дій у їх іншомовному сприйнятті та коментуванні, що призводить до їх тривалого запам'ятовування та здатності до творчого використання; закон заперечення заперечення, відповідно до якого сучасні методи підготовки майбутніх учителів початкових класів до іншомовного опанування образотворчої діяльності (малювання) та подальшого інтегрованого навчання здобувачів початкової освіти образотворчої діяльності (малювання) іноземною мовою забезпечують їх ефективність за умови подолання застарілих підходів, натомість вибору найбільш раціональних із них та поєднання із сучасними ефективними методами навчання, що забезпечить спадкоємність розвитку педагогічної фахової освіти.

Інтегрований аспект підготовки зумовлено використанням іноземної мови як засобу засвоєння освітнього компонента задля його природного вживання у спеціально створеному іншомовному середовищі. Багаторазове повторення іншомовних і мовленнєвих одиниць для їх запам'ятовування і вільного використання передбачає систематичне виконання предметних дій, що сприяє розвитку високо якісних умінь в обох видах педагогічної діяльності. Ефективне здійснення означеної підготовки можливе за умови дотримання таких лінгводидактичних принципів: мотивація інтегрованої педагогічної діяльності; самореалізація майбутнього вчителя в інтегрованій педагогічній діяльності; високорівнева методична компетентність майбутнього вчителя; самоосвіта; неперервність освіти.

Теоретичні засади дисертаційного дослідження становлять: дослідження філософії (С. Клепко, В. Кремень, Т. Левицький, В. Луговий, В. Огнев'юк та ін.); концепція змісту освіти і моделі процесу його засвоєння (А. Богуш, В. Бондар, Т. Засєкіна, Ю. Мальований, Р. Мартинова, С. Савченко, С. Сисоева та ін.); теоретичні і практичні концепти підготовки майбутніх педагогів до їхньої професійної діяльності (І. Богданова, Е. Карпова, Н. Кічук, І. Княжева, М. Князян, О. Ковтун, Т. Койчева, О. Копусь, З. Курлянд, А. Линенко та ін.); теоретико-методологічні засади оновлення початкової освіти (Н. Бахмат, Н. Бібік, О. Біда, Н. Глузман, Л. Зданевич, Я. Кодлюк, І. Пальшкова, О. Савченко, Л. Хомич, Л. Хоружа, О. Шквир та ін.); дослідження освітніх компетентностей і засобів їх формування у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів до їхньої професійної діяльності (Л. Коваль, Л. Красюк, С. Мартиненко, Д. Пашенко, Ю. Шаповал та ін.); обґрунтування системи підготовки майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) (І. Глинська, В. Кардашова, С. Коновець, В. Котляр, О. Красовська, Ю. Криворучко, Л. Масол, В. Орлова, О. Отич, Г. Полякова, О. Рудницька, О. Саган та ін.); розроблення теоретико-методологічних засад підготовки

майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів іноземної мови (О. Божок, А. Власенко, С. Івашньова, О. Кміть, І. Пінчук, В. Плахотник, Л. Попова, В. Редько, Ю. Руднік, М. Сідун та ін.); дослідження інтегрованого навчання освітньої та іншомовної діяльності як засобу створення штучного іншомовного середовища в українських закладах освіти для розвитку умінь предметної, професійної та побутової комунікації (О. Бігич, С. Боднар, Р. Мартинова, О. Тарнопольський та ін.).

Технологічні засади дослідження передбачають розроблення методики підготовки майбутніх учителів початкових класів до англомовного навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання), що зумовлює: обґрунтування структури процесу означеного виду підготовки у всіх його ланках та форми їх взаємозв'язку; визначення змісту кожного виду компетенцій і сформованості відповідних до них професійних компетентностей; розроблення лінгводидактичної моделі інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови; створення системи вправ щодо іншомовного опанування майбутніми вчителями початкових класів образотворчої діяльності засобами іноземної мови.

Для реалізації концепції дослідження і поставлених завдань підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого англомовного навчання учнів образотворчої діяльності використано такі **методи дослідження**:

теоретичні: аналіз і узагальнення філософської, психологічної, педагогічної, методичної літератури; вивчення і аналіз нормативно-інструктивних документів та систематизація й узагальнення наукових здобутків у галузі фахової вищої та початкової освіти з метою розроблення концептуальних положень дослідження, формування поняттєво-термінологічного апарату, обґрунтування педагогічних умов формування досліджуваного конструкту; вивчення програмно-методичного забезпечення університетського освітнього процесу – для з'ясування стану проблеми та обсягу запланованого матеріалу з навчальних дисциплін «Образотворче мистецтво» та «Іноземна мова за професійним спрямуванням»; інтерпретація результатів аналізу сучасних методологічних і методичних концепцій – для моделювання процесу підготовки майбутніх учителів початкових класів до англомовного навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання);

емпіричні: вивчення передового досвіду вчителів-новаторів із навчання і виховання молодших школярів різних дисциплін, педагогічне безпосереднє й опосередковане спостереження за освітнім процесом у ході вивчення освітніх компонентів, що забезпечують формування спеціальних компетентностей зі спеціальності 013 Початкова освіта, бесіди та анкетування здобувачів і вчителів початкових класів для з'ясування їхніх поглядів до вирішення проблеми, що досліджується, педагогічний

експеримент – для впровадження і перевірки ефективності розроблених моделей та експериментальної методики;

статистичні: кількісний та якісний аналіз експериментальних даних, математично-статистичне оброблення результатів експериментального дослідження – для визначення достовірності здобутих результатів.

Експериментальна база дослідження. На різних етапах в експериментальній роботі впродовж 2018-2023 рр. взяли участь 25 викладачів фахових методик зі спеціальностей 013 Початкова освіта, 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво), 014.02 Середня освіта (Англійська мова і література), 053 Психологія, 011 Педагогічні науки та 179 майбутніх учителів початкових класів Державного закладу Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, Криворізького державного педагогічного університету та учні 12 шкіл Одеської та Миколаївської областей.

Наукова новизна дослідження: *уперше науково обґрунтовано й розроблено концепцію підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови (соціальний, діалектичний, інтегрований аспекти); визначено сутність і структуру (психологічна, педагогічна, методична, художньо-образотворча, іншомовно-мовленнєва компетентності) феномену «готовність майбутніх учителів початкових класів до англомовного навчання образотворчої діяльності (малювання) молодших школярів»; схарактеризовано лінгводидактичні принципи організації підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови; обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови (інтегроване опанування майбутніми вчителями змісту одного з освітніх компонентів засобами іноземної мови з подальшим його викладанням молодшим школярам в інтегрованій формі; забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їхньої професійної підготовки; організація процесу формування психолого-педагогічної та методичної компетентностей майбутніх учителів початкових класів у процесі підготовки до їхньої професійної діяльності; розроблення інтегрованих занять із предметних і мовних знань; використання мультимедійних засобів і спеціалізованих навчально-методичних матеріалів; урахування особливостей психічного*

розвитку молодших школярів у процесі їхнього інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) в англомовному супроводі); *змодельовано* процес реалізації підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови та лінгводидактичну модель інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови; *визначено* критерії, показники та рівні сформованості професійних компетентностей у майбутніх учителів початкових класів; *уточнено* поняття «компетенція», «компетентність». Набули *подальшого розвитку* теорія і методика підготовки майбутніх учителів початкових класів до іншомовної професійної діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні експериментальної методики підготовки майбутніх учителів молодших класів до інтегрованого іншомовного навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) на лінгвопонятійному, предметно-мовленнєвому та професійно-діяльнісному етапах і відповідну їм триблочну систему вправ для набуття здобувачами вищої освіти знань і вмінь з образотворчої діяльності (малювання) в англомовному супроводі; інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) й англійської мови як засобів здобуття художньо-графічних знань і вмінь на контурно-зображувальному, лінійно-зображувальному, об'ємно-зображувальному, предметно-композиційному та сюжетно-зображувальному етапах; навчальних матеріалів для учителів із методики навчання образотворчої діяльності (малювання) учнів початкових класів англійською мовою; збагаченні змісту фахових навчальних предметів: «Методика викладання іноземної мови», «Педагогіка та психологія початкової освіти», «Новітні освітні та цифрові технології», розробленні нового освітнього компоненту «Методика інтегрованого навчання освітньої та іншомовно-мовленнєвої діяльності».

Результати дослідження можуть бути використані в процесі підготовки здобувачів вищої освіти за першим освітньо-професійним рівнем підготовки – «бакалавр» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка; для розроблення: навчальних програм з освітніх компонентів, що формують спеціальні компетентності; навчально-методичних посібників і рекомендацій для здобувачів освіти зі спеціальності 013 Початкова освіта та викладачів; оновленні змісту освітніх компонентів і завдань педагогічної практики; у системі підвищення кваліфікації викладачів фахової передвищої та вищої освіти й учителів початкових класів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 08-41/2 від 02.02.2024), Ізмайльського державного гуманітарного університету (довідка про впровадження № 1-7/51 від 01.02.2024),

Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 01-15/221 від 05.02.2024), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 21/04-а від 19.01.2024), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-41/2 від 02.02.2024); ліцеїв Одеської міської ради №№ 38, 56 (протокол № 3 від 26.12.2023), № 90 (протокол № 10 від 29.06.2023), № 6 (протокол № 3 від 20.10.2023), №№ 10, 35 (протокол № 10 від 15.06.2023), № 50 (протокол № 1 від 08.09.2023), «Ланжеронівський» (протокол № 2 від 23.10.2023) та «Європейський» (протокол № 10 від 29.06.2023), Одеської початкової школи № 119 (протокол № 9 від 31.05.2023), Рибаківського ліцею Коблівської сільської ради (протокол № 3 від 01.11.2023), Шевченківського закладу загальної середньої освіти № 2 Кілійської міської ради (протокол № 9 від 31.05.2023).

Апробація матеріалів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено в доповідях і виступах на:

– *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі» (Київ, 2019), «Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики» (Харків, 2019), «Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти)» (Львів, 2019), «Наукова дискусія: питання педагогіки та психології» (Київ, 2019), «Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування» (Львів, 2019), «Analysis of information systems in Ukraine, Implementation of modern science into practice» (Болгарія, 2020), «Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика» (Одеса, 2020), «Problems and perspectives of modern science and practice» (Австрія, 2020), Фактори розвитку педагогіки і психології в ХХІ столітті (Харків, 2020), Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути (Дніпро, 2020), «Science and practice in the era of globalization» (Роттердам, 2021), «Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки» (Київ, 2021), «Emerging Trends in Academic Research» (Дублін, 2021), «Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм» (Кременчук, 2021), «Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)» (Одеса, 2021), «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (Одеса, 2022), «Академічні студії з філології» (Одеса, 2022);

– *усеукраїнських науково-практичних конференціях*: «Паралелі та контрасти: мова, культура, комунікація» (Одеса, 2019). «Міждисциплінарний підхід до вивчення іноземних мов у контексті

розвитку природничих та гуманітарних наук: виклики та перспективи» (Одеса, 2023).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 40 наукових праць, із них – 13 статей у фахових виданнях України (1 – у співавторстві), 1 монографія, 7 статей у журналах, що індексуються у міжнародній наукометричній базі Web of Science (5 – у співавторстві), 2 статті у науково-періодичних виданнях інших держав, 17 – апробаційного характеру.

Особистий внесок здобувача у працях у співавторстві: [23] – у колективній монографії розділ «New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries» (1,9 д.арк.); [1] – розкриття поняття «готовність майбутніх учителів до інтегрованого навчання освітніх предметів іноземною мовою»; [4] – розроблено методологію дослідження, проаналізовано теоретичні підходи до викладання іноземної мови, проведено статистичний аналіз глобального розвитку платформи та можливі перспективи його подальшого вдосконалення; [5] – схарактеризовано західноєвропейське наукове мислення, прописано роль наставництва у формуванні професійної ідентичності майбутніх учителів; [6] – визначено ключові принципи побудови моделі професійної підготовки учителів за умови інтеграції дистанційного та очного навчання, а також систематизовано підходи до формування освітнього середовища, зорієнтованого на розвиток професійних компетентностей; [7] – здійснено моделювання розробленої концептуальної моделі; [15] – визначено зміст кожної ланки моделі.

Результати кандидатської дисертації «Фоностилістична варіативність приступів голосних у федеративно-німецькому теледискурсі (інструментально-фонетичне дослідження)» зі спеціальності 10.02.04 – германські мови, захищену у 2015 р. в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова у тексті докторського дослідження не використано.

Всі частини тексту дисертації, під час написання яких використовувалися технології штучного інтелекту, перевірені та відредаговані автором особисто.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного з них, списку використаних джерел (437 найменувань), загальних висновків і додатків на 243 сторінках, що подаються другим томом дисертації. Повний обсяг першого тому дисертації становить 562 сторінки (із них – 510 сторінок основного тексту).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність і ступінь розробленості, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет,

гіпотезу, методи дослідження, аргументовано концепцію, методологічні й теоретичні засади, розкрито наукову новизну і практичне значення, подано відомості про апробацію, упровадження результатів наукового пошуку, публікації автора, окреслено структуру роботи.

У першому розділі – **«Теоретичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови»** здійснено теоретичний аналіз проблеми, що досліджується: проаналізовано зміст і форми інтегрованого навчання різних дисциплін у педагогічній теорії та практиці; обґрунтовано правомірність проведення підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої (малювання) та іншомовної діяльності; визначено сутність і структуру феномену «готовність майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої та іншомовної мовленнєвої діяльності»; розкрито лінгводидактичні принципи організації підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованої професійної діяльності.

Ідеї інтегрованого навчання різних тем у межах одного предмета та різних навчальних предметів вивчалися такими вченими, як-от: І. Бех, Н. Бібік, О. Біда, І. Богданова, А. Богуш, М. Вашуленко, О. Вознюк, В. Ільченко, О. Ковтун, М. Лазарев, О. Ляшенко, Ю. Мальований та ін., які наголошували, що сутність такого навчання полягає у взаємопов'язаному засвоєнні змісту різних дисциплін, що сприяє розширенню і поглибленню їхніх знань. Наукові дослідження українських учених в їх теоретичному аспекті удосконалили концепції всебічного розвитку і високої освіченості особистості; а в практичному аспекті сприяли набуттю молоддю різнобічних знань і вмінь їхньої практичної професійної діяльності. У сучасних умовах все зростаючої потреби в іншомовному спілкуванні українських спеціалістів з іноземними фахівцями в їхніх галузях знань набуває інтегроване вивчення різних освітніх компонентів та іноземних мов як засобу їх навчання. Означена ідея суттєво підтримується як вітчизняними (С. Боднар, Н. Волкова, Ю. Дегтярьова, З. Корнева, М. Кабанова, С. Кожушко, Р. Мартинова, О. Попова, О. Тарнопольський та ін.) так й іноземними (I. Aljiffri, R. Burns, D. Coyle, H. Dominguez, S. Drake, C. Folder, H. Gresnigt, D. Marsh, J. Martínez, D. Pollard, W. Pomykalo, C. Prise, A. Shwedel, U. Wannagat, D. Wolff) науковцями, праці яких переконливо доводять, що інтегроване навчання освітніх компонентів й іноземної мови як засобу їх опанування є ефективним для здобуття предметних та іншомовних знань і вмінь їх практичного застосування.

Загальнотеоретичний підхід до розроблення проблем підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійно-педагогічної діяльності та інтегрованої педагогічної діяльності в тому числі, закладено

у працях Л. Александрової, О. Біди, С. Балашової, О. Баранової, Н. Бібік, В. Бондаря, Л. Зданевич, Н. Кічук, Л. Коржової, О. Кучерявого, О. Мороза, Л. Онищук, І. Пальшкової, О. Савченко, Л. Спіріна, Г. Тарасенко, Л. Хомич, І. Шапошнікової та ін., у яких підготовка визначається як процес пізнання нової інформації із певних галузей знань і розвиток на їх основі нових видів професійних умінь, що відбувається через поєднання теоретичних знань і практичних умінь та навичок. Це забезпечує формування та ефективне застосування різних професійних компетентностей. У контексті дослідження розглядається процес оволодіння такими ключовими компетентностями, як-от: психологічною, педагогічною, з урахуванням специфіки інтегрованого освітнього процесу в початковій школі; художньо-образотворчою та іншомовно-мовленнєвою, урахуовуючи, що засвоєння змістового складника здійснюється іноземною мовою; методичною, що передбачає застосування таких методичних підходів, які забезпечують молодшим школярам одночасне оволодіння як навичками образотворчої діяльності (малювання), так й іноземною мовою як засобом засвоєння навчального матеріалу. Закцентуємо, що художньо-образотворча компетентність формується засобами англійського супроводу освітнього процесу, тоді як психологічна, педагогічна і методична компетентності розвиваються рідною мовою. Інтегрований процес підготовки майбутніх учителів початкових класів може бути ефективним за умови дотримання: особливостей інтегрованого процесу навчання, яке полягає у формуванні знань і вмінь у сферах образотворчої діяльності (малювання), англійської комунікації та методики їх спільного застосування. Зазначимо, що художньо-образотворча компетентність формується засобами іншомовного супроводу освітнього процесу, тоді як психолого-педагогічна та методична компетентності розвиваються рідною мовою, та з урахуванням законів діалектики, а саме: єдності й боротьби протилежностей, що пояснює подолання труднощів у засвоєнні предметного матеріалу англійською мовою; переходу кількісних змін у якісні – підкреслює роль багаторазового повторення дій малювання із супровідним коментуванням англійською мовою; заперечення заперечення – вимагає оновлення підходів до викладання, зокрема переходу від розмежування дисциплін до їх інтегрованого навчання.

Готовність майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої та іншомовно-мовленнєвої діяльності визначаємо як синтез сформованості в них таких компетентностей: психолого-педагогічної задля організації освітньо-виховного процесу; художньо-образотворчої та іншомовної, урахуовуючи, що засвоєння змістового складника здійснюється іноземною мовою, де перший – основний, а другий – лінгвообслуговувальний; методичної для навчання дітей образотворчої діяльності (малювання) та презентації їхніх малюнків засобами англійської мови.

Для досягнення вищезазначених видів компетентностей у майбутніх учителів початкових класів їхня професійна підготовка здійснюється за такими лінгводидактичними принципами: мотивації інтегрованої педагогічної діяльності, що ґрунтується на розумінні майбутніми вчителями початкових класів, що єдиним способом сформувати навички іншомовного спілкування у здобувачів початкової освіти є залучення їх до природного використання іноземної мови з перших днів шкільного навчання. Для цього іноземна мова має виступати не як мета навчання, а як засіб здобуття знань і навичок щонайменше із змістового освітнього компонента; принцип самореалізації майбутнього вчителя в інтегровану педагогічну діяльність вимагає постійного вдосконалення знань і навичок відповідно до зростаючих вимог суспільства, що передбачає створення картин чи графічних малюнків для міжнародних виставок, проведення конкурсів дитячих робіт із залученням зарубіжних художників, підготовку фотоальбомів з англомовним супроводом; принцип високорівневої методичної компетентності майбутнього вчителя в інтегрованому навчанні образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови вимагає здатності: розподіляти навчальний матеріал на взаємопов'язані частини, що поступово ускладнюються, і обирати до них відповідний англомовний мовний та мовленнєвий матеріали; встановлювати на кожному занятті зв'язок між розмовним і лінгвістично усвідомленим сприйняттям іншомовного матеріалу для кращого розуміння; пояснювати англійською мовою кожен рух руки для досягнення необхідної графічної форми; розвивати вміння самовдосконалення у дітей, залучаючи їх до створення комп'ютерної графіки з англомовними поясненнями; принцип самоосвіти, який проявляється в рефлексійній потребі постійного пізнання нової професійної інформації, визначенні цілей самовдосконалення та шляхів їх досягнення, вивченні професійної літератури, зокрема іншомовної, спробах реалізувати професійні можливості в нових жанрах живопису на художніх виставках та поглибленні знань і навичок у двох напрямках у процесі науково-дослідної діяльності; принцип неперервності освіти виявляється в безперервному здобутті знань і розвитку навичок в обраних компонентах упродовж життя. Постійна пізнавальна діяльність зумовлена розвитком суспільства та появою нових інформаційних технологій у різних сферах життя. Неперервність освіти майбутніх учителів початкових класів, які викладатимуть образотворчу діяльність (малювання) засобами англійської мови, має забезпечуватися засвоєнням предметних знань з англомовним супроводом; постійним поглибленням знань у процесі читання додаткової фахової літератури українських і зарубіжних авторів; удосконалення художньо-графічних і мовленнєвих навичок у процесі англомовної презентації власних робіт на міжнародних виставках.

У другому розділі – **«Готовність майбутніх учителів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності**

(малювання) засобами англійської мови: критеріальний підхід» визначено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови; розкрито сутність психологічної, педагогічної та методичної компетентностей майбутніх учителів початкових класів, що формуються засобами рідної мови; визначено сутність художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів для навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, описано етапи взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей у майбутніх учителів початкових класів.

У контексті дослідження схарактеризовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, що реалізувалися на кожному з етапів підготовки залежно від його сутності. З-поміж них: інтегроване опанування майбутніми вчителями змісту одного з освітніх компонентів засобами іноземної мови з подальшим його викладанням молодшим школярам в інтегрованій формі; забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їхньої професійної підготовки; організація процесу формування психолого-педагогічної та методичної компетентностей майбутніх учителів початкових класів у процесі підготовки до їхньої професійної діяльності; розроблення інтегрованих занять задля здобуття предметних і мовних знань; використання мультимедійних засобів і спеціалізованих навчально-методичних матеріалів; урахування особливостей психічного розвитку молодших школярів у процесі їхнього інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) в англомовному супроводі.

Доведено, що психологічна компетентність передбачає обізнаність із психічними процесами й особливостями поведінки здобувачів освіти з урахуванням їхнього віку, темпераменту, здібностей і мотивації, що складається з таких компетенцій: диференціально-психологічної – знання особливостей сприйняття, пам'яті, мислення молодших школярів та їх застосування у навчанні; соціально-психологічної – розуміння сутності комунікативної діяльності учнів і педагогічного спілкування; аутопсихологічної – уміння саморефлексії, самооцінки та самовдосконалення.

Педагогічна компетентність включає обізнаність із процесом і сутністю освітнього процесу та методами його реалізації, формування систематизованого підходу до навчання і самостійного збагачення знань, що включає такі компетенції: дидактичну – знання щодо формування

змісту навчання, вибору методів, технологій і форм організації освітнього процесу; виховну – вміння планувати й аналізувати виховний процес, ефективно використовувати виховний потенціал занять; організаційну – навички управління освітньо-виховним процесом і професійним розвитком.

Методична компетентність охоплює систему знань з методики навчання іноземних мов, історії її розвитку та інтегрованого підходу до викладання і передбачає: теоретичну підготовку – знання предмета, об'єкта методики як науки; її методів дослідження, взаємозв'язку з дидактикою, психологією та лінгвістикою; історичний аспект – обізнаність з еволюцією методик від XVIII до XXI століття; практикою навчання іншомовного матеріалу та видами іншомовної мовленнєвої діяльності.

Художньо-образотворча компетентність передбачає обізнаність з історією українського та світового живопису, а також наявність здатності реалізації образотворчої діяльності англійською мовою, охоплює такі компетенції: історико-художню – розуміння історичної послідовності розвитку художньо-образотворчих видів діяльності; жанрово-образотворчу – знання різних жанрів образотворчого мистецтва; техніко-графічну – знання техніки графіки, що виконується, у всіх різноманітних її формах та вміння застосовувати її на практиці.

Іншомовно-мовленнєва компетентність передбачає наявність знань зі спеціальної термінології, розвиток мовленнєвих умінь і навичок викладання предмета, включає мовні компетенції з фонетики, лексики, граматики та мовленнєві компетенції в аудіюванні, читанні, монологічному, діалогічному, полілогічному мовленні й письмі.

Розкрито етапи взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей у майбутніх учителів початкових класів: лінгвопонятійний, у процесі якого вивчається новий термінологічний і лексико-граматичний матеріал для подальшого вільного сприйняття та вивчення змісту основного освітнього компонента; предметно-мовленнєвий, на якому презентуються по черзі блоки тематичної лекції, кожен з яких сприймається на слух, читається, відтворюється за змістом питань та обговорюється; професійно-діяльнісний, на якому здобувачі вищої освіти практично реалізують набуті знання: написання і презентації доповідей, планування і проведення тематичних екскурсій у художньому музеї, організації зустрічей із відомими художниками, виставка та рекламування власних картин, а також організація освітнього процесу молодших школярів образотворчої діяльності засобами англійської мови.

У третьому розділі «Лінгводидактична модель навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови» представлено сутність педагогічного моделювання,

проаналізовано моделі інтегрованого процесу навчання освітніх компонентів засобами іноземної мови, змодельовано процес інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови.

Сутність педагогічного моделювання полягає в науково обґрунтованому конструюванні освітнього процесу, який відповідає поставленим цілям навчання, визначає методи і засоби засвоєння знань, а також передбачає контроль освітніх досягнень.

Розглянуті моделі інтегрованих процесів навчання різних освітніх курсів засобами іноземної мови виявилися ефективними оскільки учні і майбутні вчителі вже мали достатній досвід вивчення іноземної мови. Вони не відчували труднощів в опануванні нового предметно-зумовленого мовного та мовленнєвого матеріалу. Їхні попередньо сформовані навички техніки читання та письма, попередньо розвинені вміння в усіх видах мовленнєвої діяльності створювали базу для іншомовного засвоєння будь-якого освітнього компонента.

Послуговуючись методом педагогічного моделювання і базуючись на вивчених моделях, враховуючи психологічні та дидактичні особливості процесу навчання молодших школярів, які тільки починають вивчення іноземної мови, позиціоновано експериментальну лінгводидактичну модель навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови. Структура моделі передбачає інтеграцію всіх етапів процесу навчання основного предметного змісту з етапами опанування англомовного супроводу як засобу навчання. Етапами інтегрованого процесу навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови було обрано: контурно-зображувальний, лінійно-зображувальний, об'ємно-зображувальний, предметно-композиційний і сюжетно-зображувальний, які зумовлюють відповідні їм етапи іншомовно-мовленнєвої діяльності: імітаційно-мовленнєвий, рефлексивно-мовленнєвий, свідомо-мовленнєвий, творчо-мовленнєвий та художньо-мовленнєвий.

Опишемо структурні компоненти лінгводидактичної моделі навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови та форми їх взаємозв'язку.

Цілі навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови:

- на контурно-зображувальному етапі – навчити креслити лінії, створювати геометричні фігури, орнаменти та їх розфарбовувати; розуміти мовлення вчителя та повторювати почуте для коментування своїх дій;
- на лінійно-зображувальному етапі – навчити малювати листя, дерева, квіти, тварин, предмети меблів за зразком; коментувати дії, описувати малюнки та відповідати на запитання;

- на об'ємно-зображувальному етапі – навчити створювати малюнки в типових поєднаннях та місцях (листя на деревах, квіти у вазі, меблі у кімнаті); розвивати вміння описувати, порівнювати та вести діалог;

- на предметно-композиційному етапі – навчити створювати композиції із фантастичними елементами (стіл із фігурними ніжками, метелики на квітах); збагачувати словниковий запас та розвивати мовленнєві навички;

- на сюжетно-зображувальному етапі – навчити створювати сюжетні композиції (відпочинок на морі, зоопарк, прибирання кімнати), презентувати їх та використовувати лексичні одиниці художнього мовлення.

Компоненти змісту навчання: технічні знання щодо створення малюнків різних рівнів складності та вміння їх реалізовувати; знання лексико-граматичних структур англійської мови, необхідних для коментування малюнків та спілкування.

Методи навчання: у малюванні: повторення дій за вчителем, самостійне створення малюнків, презентація робіт; у *навчанні мови*: імітаційний (повторення за вчителем), флексійний (інтуїтивне опанування мовлення), свідомий (вивчення мовних явищ), творчий (самостійне збагачення словникового запасу), художній (використання стилістичних засобів для опису малюнків).

Засоби навчання спільні для обох сфер: вербальні – англомовні пояснення вчителя всіх малювальних дій; матеріальні – предмети для малювання, фотоматеріали із супровідним англомовним коментуванням; технічні – відеоматеріалами із зображеннями природи, тварин, інтер'єрів, а також уривками з мультфільмів і казок із англомовними субтитрами; інтерактивні – комп'ютерні програми для навчання основ малювання англійською мовою.

Контроль досягнень здійснювався створенням малюнків відповідно до етапів навчання та оцінкою змістової відповідності англомовного коментування описування цих малюнків, що дозволяло комплексно оцінювати результати здобуття знань з обох напрямів, забезпечуючи цілісність освітнього процесу.

Ознаки валідності розробленої моделі включають кілька важливих аспектів. Послідовність етапів навчання образотворчої діяльності (малювання) відповідно до поступового ускладнення малювальних дій. Цілі навчання визначають змістові елементи як образотворчої (малювання), так й іншомовної діяльності, забезпечуючи їх взаємозалежність і цілісність засвоєння. Елементи змісту предмета та іншомовного засобу навчання сприяють формуванню мотивації учнів, забезпечують повноту опанування матеріалу й систематичне його повторення. Методи навчання узгоджуються зі змістовими компонентами як образотворчої (малювання), так і мовленнєвої підготовки, і

передбачають поступове ускладнення навчальних завдань, що сприяє ефективному перетворенню знань у практичні вміння. Використання засобів навчання – вербальних, матеріальних, технічних та інтерактивних – спрямоване на підтримку реалізації відповідних методичних прийомів. Контроль результатів навчання зорієнтований не на покарання за помилки, а на стимулювання розвитку навичок учнів та підвищення їхньої самостійності у використанні здобутих знань і вмінь.

У четвертому розділі «Організаційно-методичний інструментарій формування готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови» позиціоновано модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови та експериментальну методику, яка реалізується системою вправ з оволодіння майбутніми вчителями початкових класів образотворчою діяльністю засобами англійської мови і системою вправ інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, яку майбутні вчителі застосовують у роботі зі своїми учнями для формування у дітей знань і вмінь малювання у процесі англomовного навчання.

Процес інтегрованого навчання майбутніх учителів початкових класів двох різнопланових освітніх компонентів, один із яких є змістовим і домінуючим, а інший – мовним і допоміжним, започатковується засвоєнням понятійного апарату основного предмета та всіх необхідних мовних одиниць, які будуть використані в освітньому процесі. Означений етап відповідає лінгвопонятійному рівню інтеграції і має назву – лінгвопонятійний етап. На цьому етапі основна увага була спрямована на сприйняття та засвоєння нових професійних понять. Це зумовлювалося тим, що новий лексичний матеріал, включаючи термінологічні одиниці, є базою для майбутнього англomовного професійного спілкування. Тому концентрація уваги здобувачів вищої освіти спрямовувалась на сприйняття, осмислення, запам'ятовування та застосування у підготовленому мовленні матеріалу, що вивчався. Підсумковим результатом навчання була здатність здобувачів самостійно трактувати нові поняття, співвідносити їх із раніше вивченими та нормативно вживати у предметно-тематичному освітньому спілкуванні. Паралельно на цьому етапі були задіяні психологічна, педагогічна і методична компетентності майбутніх учителів, процес навчання, натомість, реалізувався рідною мовою, оскільки лекції із психології та педагогіки читалися здобувачам вищої освіти викладачами відповідних профілів.

На цьому етапі реалізовано такі педагогічні умови: організація процесу формування психолого-педагогічної та методичної компетентностей майбутніх учителів початкових класів в процесі

підготовки до їхньої професійної діяльності; забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їхньої професійної підготовки; розроблення інтегрованих занять із предметних і мовних знань; використання мультимедійних засобів і спеціалізованих навчально-методичних матеріалів.

Система вправ на лінгвопонятійному етапі фокусувалася на здобутті знань іншомовної лексики, формуванні навичок її використання у словосполученнях і реченнях, а також умінь застосовування в професійному мовленні. Лексичні знання і навички формувалися різними видами вправ: презентаційно-семантизаційних («Розшифруй код сенсу», «Полювання на значення»), наочно-презентаційних («Візуальний штурм», «Очима до сенсу»), презентаційно-пояснювальних («Карта пояснень», «Відкрий та поясни»), рецептивно-мнемічних («Суперпам'ятай», «Запам'ятай і володарюй»), рецептивно-репродуктивних («Відчуй-Відтвори», «Ехо розуміння»), лінгвомовленнєвих («Конструктор мовлення», «Створи своє мовне диво»), мовленнєво-репродуктивних («Повтори як майстер», «Лінгвоклонування»), контрольно-рецептивних («Тест-битва», «Місія: Перевірка»). Лексичним умінням сприяло читання тематичних текстів, відповідей на запитання, рольовою драматизацією та сприйманням на слух текстів.

На другому – предметно-мовленнєвому – етапі відбувалося засвоєння теоретичної інформації основного освітнього компонента англійською мовою, що дало змогу здобувачам вищої освіти одночасно опановувати фахові знання та розвивати навички сприйняття, осмислення та аналізу інформації іноземною мовою. На цьому етапі було забезпечено рівнозначну активність у вивченні мовних і предметних аспектів, що виявлялась у тому, що іноземна мова та предмет професійної діяльності одночасно виступали і метою, і засобом навчання. Концентрація уваги здобувачів зосереджувалася на сприйнятті й осмисленні основного змісту освітнього компонента, що вивчається, засобами англійської мови.

На другому етапі реалізовано такі педагогічні умови: інтегроване опанування майбутніми учителями змісту одного з освітніх компонентів засобами іноземної мови з подальшим його викладанням молодшим школярам в інтегрованій формі; забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їхньої професійної підготовки; розроблення інтегрованих занять із предметних і мовних знань; використання мультимедійних засобів і спеціалізованих навчально-методичних матеріалів.

Система вправ на предметно-мовленнєвому етапі була спрямована на здобуття предметних знань і передбачала такі їх види: наочно-презентаційні («Презентуй мовою образів», «Очима до істини»),

предметно-презентаційні («Флешмоб ідей», «Художня презентація»), рецептивно-пізнавальні («Агент розвідки знань», «Лови факти!»), предметно-репродуктивні («Відтвори магію речей», «Мовний 3D-принтер»), предметно-продуктивні («Твори нові світи», «Винахідник ідей»), рефлексійно-творчі («Інсайт-будівельник», «Творчий самурай»), контрольно-репродуктивні («Перевір себе», «Хто кращий»). Означені вправи забезпечували ефективне освоєння предметного матеріалу, представленого іноземною мовою, що свідчило про відсутність мовленнєвих труднощів у сприйнятті, осмисленні та використанні предметної інформації. Здобувачі могли зосередитися на змісті освітнього компонента, а не на мовній формі.

Завершальним був професійно-діяльнісний етап, на якому відбувалося практичне використання здобутих предметних знань у процесі іншомовного викладу та пояснення, що сприяло синхронному вдосконаленню професійних та мовленнєвих умінь. На цьому етапі переважала змістова частина навчання, а англійська мова виконувала функцію інструмента для реалізації професійних знань на практиці. Концентрація уваги здобувачів спрямовувалася на застосування здобутих предметних знань із їхнім англомовним супроводом у реальних професійних умовах. На цьому етапі реалізовано такі педагогічні умови: забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їхньої професійної підготовки; інтегроване опанування майбутніми вчителями змісту одного з освітніх компонентів засобами іноземної мови з подальшим його викладанням молодшим школярам в інтегрованій формі; урахування особливостей психічного розвитку молодших школярів у процесі їхнього інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) в англомовному супроводі; розроблення інтегрованих занять із предметних і мовних знань;

Система вправ на професійно-діялісному етапі була спрямована на навчання застосування предметних знань у власній професійній діяльності та в процесі інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, і включала такі види вправ: організаційно-підготовчі («Бойова розвідка», «Підготовка до великого старту»), організаційно-практичні («Місія в дії» «Практика без кордонів»), предметно-образотворчі («Малюй словами», «Образи в мовленні»), творчо-образотворчі («Майстерня уяви», «Справжній митець»), презентаційні («Показ ідеї», «Виступай і надихай»), дискусійні («Мовна арена», «Чия ідея краще»), предметно-систематизаційні («Картограф розуміння», «Систематизуй ідеї»), рефлексивно-діяльні («Оціни свою місію», «Порівняй результат») та контрольно-оцінні («Пройди контроль», «Успіх за плечима»). Щодо власної професійної діяльності, то відбувалася така реалізація здобутих предметних знань засобами англійської мови, як-

от: представлення власних робіт у різних видах живопису, проведення екскурсій у художніх музеях, організація зустрічей із відомими художниками з аналізом їхніх творів, а також рекламування живописних робіт для їхньої популяризації. Щодо інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, то практичне застосування знань включало проведення уроків образотворчої діяльності (малювання) у початковій школі, занять із живопису для учнів середньої школи, організацію конкурсів на краще зображення важливих подій чи дат.

У контексті дослідження розроблено поетапну методику навчання, яка впроваджувалась у роботу з учнями молодших класів для формування у них знань і вмінь малювання у процесі англійського навчання. Перший етап – контурно-зображувальний на ґрунті імітаційно-мовленнєвого – передбачав навчання учнів зображенню різнокольорових ліній, геометричних фігур, орнаментів, контурів листя, квітів і тварин із подальшим їх розфарбовуванням. Весь процес супроводжувався коментуванням англійською мовою. Навчання реалізувалося за триблочним підходом: засвоєння фраз класно-урочного вжитку, повторення мовлення вчителя під час малювання, опанування англійських літер, звуків, правил читання та письма для розвитку техніки мовлення. Психологічна особливість етапу – фокусування уваги учнів на розумінні англійських інструкцій та реагуванні на них. Методична особливість – обмежене використання лексико-граматичного матеріалу відповідно до засвоєних правил читання, що сприяло поступовому освоєнню малювання та іншомовного коментування.

Другий етап – лінійно-зображувальний на ґрунті рефлексивно-мовленнєвого – було спрямовано на навчання учнів зображувати довколишні предмети (листя, дерева, квіти, тварини, меблі) у лінійному зображенні за зразком. Учні також вчилися коментувати свої дії англійською мовою, описувати малюнки, реагувати на запитання вчителя, використовуючи інтуїтивно сформовані мовленнєві навички. Навчання здійснювалося триблочним підходом: розширення фраз класно-урочного вжитку, подальший розвиток навичок читання і письма, опрацювання словосполучень і речень з подальшим відтворенням. Психологічна особливість етапу – увага учнів і вчителя зосереджується на розумінні та відтворенні мовлення. Методична особливість – виконання вправ на базі лексико-граматичного матеріалу для поступового освоєння англійського коментування образотворчої діяльності (малювання).

Третій етап – об'ємно-зображувальний на ґрунті свідомо-мовленнєвого – було спрямовано на навчання учнів зображувати ті самі предмети (листя, дерева, квіти, тварини, меблі), натомість у їхньому типовому оточенні та поєднаннях (листя на деревах, квіти у вазі, котики на ліжку тощо). Учні засвоювали навички описування власних робіт,

порівняння їх з малюнками однокласників і спілкування англійською мовою на рівні свідомого мовлення.

Навчання здійснювалося за триблочним підходом: збагачення фраз класно-урочного вжитку, поглиблення навичок читання та письма, читання та відтворення словосполучень і речень, пояснення англійською мовою технік малювання та розфарбовування. Психологічна особливість етапу – рівномірний розподіл уваги між змістом мовлення та його формою. Методична особливість – поступове ускладнення лінгвомовленнєвих і передмовленнєвих вправ, що сприяло засвоєнню більш складних художніх технік.

Четвертий етап – предметно-композиційний на основі творчомовленнєвого – передбачав створення композицій із відомих предметів із додаванням творчих або фантастичних елементів (листя з краплями дощу, стіл із фігурними ніжками, метелики на квітах). Учні вдосконалювали навички коментування процесу малювання, описування й обговорення робіт англійською мовою. Навчання здійснювалося за триблочним підходом: використання засвоєних і нових фраз, опанування лексики та граматики, практичне відпрацювання технік малювання в англomовному супроводі. Психологічна особливість – концентрація уваги на образотворчій діяльності (малюванні) з мінімальним контролем лексикограматичної форми. Методична особливість – активне використання аудіювання, монологічного та діалогічного мовлення для коментування процесу малювання.

П'ятий етап – сюжетно-зображувальний на основі художньомовленнєвого – передбачав створення сюжетних композицій у реальних або фантастичних умовах (відпочинок на морі, похід у зоопарк, прибирання кімнати). Учні навчилися описувати малюнки, презентувати їх англійською мовою, використовуючи художньо-образотворчу лексику. Навчання здійснювалося за триблочним підходом: активізація раніше засвоєних і нових фраз, опанування лексико-граматичних конструкцій відповідно до змісту композицій. Відпрацювання техніки малювання англійською мовою передбачало сприйняття інструкцій, виконання дій, коментування процесу, обмін і обговорення малюнків. Основний акцент був на творчому процесі, з мінімальним контролем мовленнєвої правильності. Психологічна особливість – акцент на творчому процесі, з мінімальним контролем мовленнєвої правильності. Методична особливість – розвиток іншомовного мовлення засобами аудіювання, монологічні й діалогічні висловлювання, що супроводжували створення сюжетних малюнків.

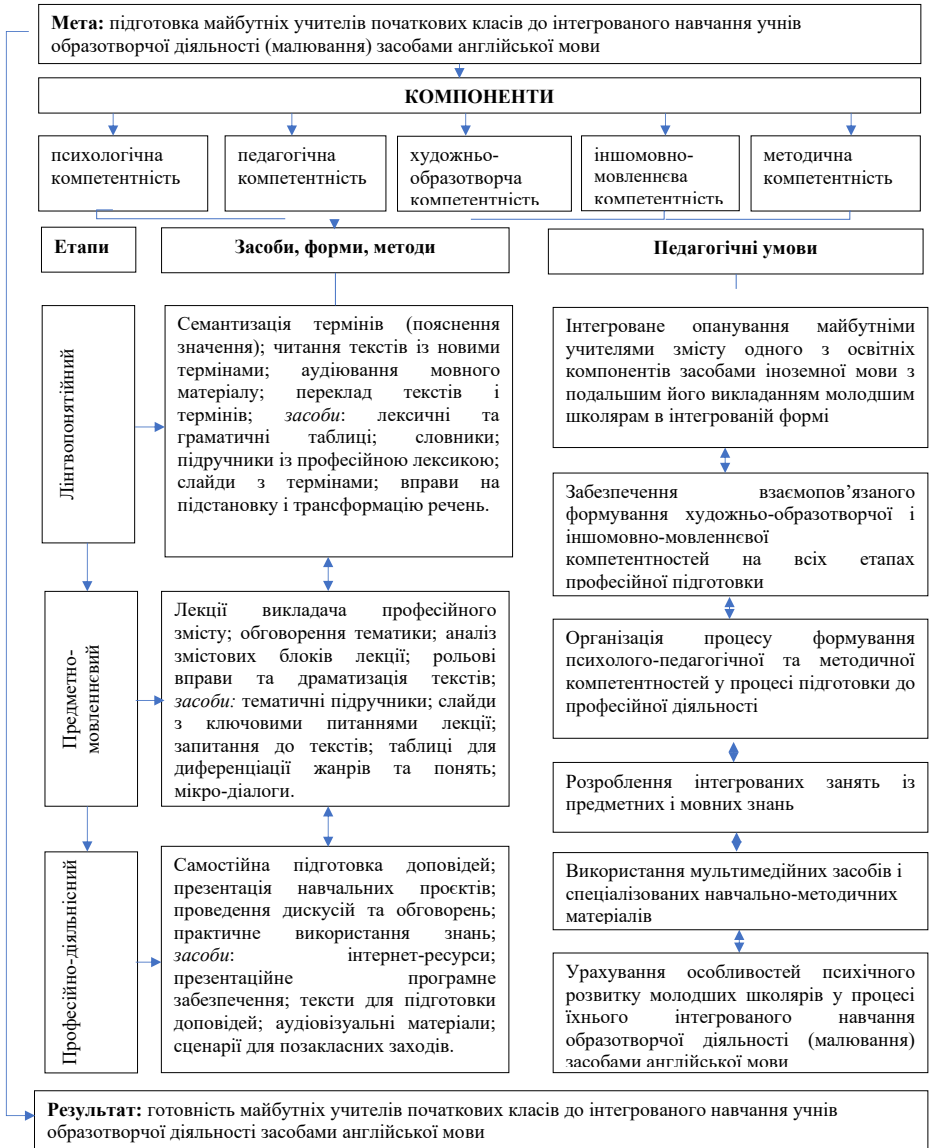

Рис. Модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови

У п'ятому розділі «Порівняльні результати сформованості готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови на констатувальному і прикінцевому етапах дослідження» визначено критерії, показники та рівні сформованості професійних компетентностей у майбутніх учителів початкових класів як структурних компонентів досліджуваної готовності; представлено хід і результати дослідно-експериментальної роботи, подано аналіз результатів експерименту.

Дослідно-експериментальна апробація розробленої методики підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої та іншомовної мовленнєвої діяльності здійснювалася у чотири етапи. Констатувальний етап експерименту відбувався у 2019-2020 навчальному році з 174 майбутніми вчителями початкових класів. На першому етапі було перевірено сформованість психологічної та педагогічної компетентностей, яка здійснювалася українською мовою викладачами відповідних дисциплін за тестовими завданнями. Психологічна компетентність обіймала диференціально-психологічну, соціально-психологічну; аутопсихологічну компетенції. Визначення сформованості диференціально-психологічної компетенції відбувалося за диференціально-психологічним критерієм з показниками: знання особливостей характеру дітей, видів їхніх темпераментів та емоційних станів; уміння визначати види психологічних особливостей дітей для регуляції процесу інтегрованого навчання. Визначення сформованості соціально-психологічної компетенції було здійснено за соціально-психологічним критерієм з показниками: знання форм спілкування дітей у шкільному колективі та один з одним, включаючи різні види впливу на співрозмовника; уміння застосовувати різні форми спілкування з дітьми для досягнення його конкретних цілей. Визначення сформованості аутопсихологічної компетенції відбувалося за аутопсихологічним критерієм з показниками: знання способів спонукання дітей до саморозвитку та способів активізації мотивації їхнього навчання; уміння спонукати дітей до саморозвитку та досягнення внутрішньої мотивації навчання. За результатами діагностики, 89% здобувачів підтвердили психологічну готовність до роботи з молодшими школярами, засвідчили достатній рівень знань, і були допущені до наступного етапу, тоді як 11% здобувачів, з низьким рівнем знань, не продовжили участь в експериментальному дослідженні.

На наступному етапі перевірялася сформованість педагогічної компетентності у 156 здобувачів ЗВО, що передбачало з'ясування сформованості дидактичної та виховної компетенцій. Виховна компетенція не виокремлювалася для перевірки окремо, а з'ясовувалась у всіх її формах разом із дидактичною як її невід'ємний складник.

Визначення сформованості дидактичної компетенції відбувалося за методологічним критерієм із показниками: знання теоретичних засад навчання та вміння їх практичного застосування; за діяльнісним критерієм з показниками: знання способів організації освітнього процесу та вміння відбирати навчальний матеріал, компонувати його в логічній послідовності, надавати учням знань щодо нового матеріалу, формувати навички оперування ним та розвивати вміння його практичного застосування. За результатами перевірки, 95% здобувачів підтвердили педагогічну компетентність до роботи з молодшими школярами, продемонстрували достатній рівень знань, і були допущені до подальшого етапу, тоді як 5% здобувачів, які не досягли необхідного рівня підготовки, не брали участі в подальшій експериментальній роботі. Отже, для подальшої участі в експерименті було відібрано лише тих здобувачів вищої освіти, у яких психологічна та педагогічна компетентності були сформовані за всіма критеріями не менше, ніж на 50% на початок експерименту. Перевірка сформованості художньо-образотворчої компетентності в майбутніх учителів початкових класів відбувалась водночас із з'ясуванням рівнів іншомовно-мовленнєвої компетентності.

Сформованість художньо-образотворчої компетентності майбутніх учителів початкових класів передбачала з'ясування розвитку визначених компетенцій, що відбувалося в англomовному супроводі. Для визначення сформованості історико-художньої компетенції пропонувався історико-художній критерій з показниками: історико-мистецької обізнаності та історико-художніх умінь. Визначення сформованості жанрово-образотворчої компетенції проходило за жанрово-образотворчим критерієм із показниками: жанрово-образотворчої обізнаності та жанрово-образотворчих умінь. Визначення сформованості техніко-графічної компетенції відбувалося за техніко-графічним критерієм із показниками: техніко-графічної обізнаності та техніко-графічних умінь.

Здобуті результати засвідчили, що всі 35 (100%) здобувачів Університету Ушинського опанували художньо-образотворчі знання та вміння на високому й середньому рівнях в англomовному супроводі. В умовах масового навчання з-поміж 116 студентів: 16 (14%) досягли високого рівня, 34 (31%) – достатнього, 53 (48%) – задовільного, на низькому рівні залишилися 8 (7%) майбутніх учителів. Отже, всього 138 здобувача підтвердили сформованість художньо-образотворчої компетентності засобами англійської мови.

З'ясування стану сформованості у майбутніх учителів початкових класів їхньої методичної компетентності здійснювалося на ґрунті всіх видів запрограмованих знань і умінь, щоб відібрати учасників, здатних до подальшого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) англійською мовою. Теоретична підготовка проводилася рідною мовою за такими критеріями: загальна методична обізнаність;

загальні методичні вміння; практична – англійською мовою, за критеріями: знання способів організації освітнього процесу; вміння реалізовувати способи організації навчального процесу англійською мовою. За результатами аналізу методичної компетентності респондентів, всі 35 здобувачів Університету Ушинського оволоділи теоретичними і практичними методичними знаннями й уміннями: на високому рівні було 31% студентів, на достатньому – 49%, на задовільному – 20% майбутніх учителів. Отже, результати формувального етапу експерименту засвідчили достатню готовність усіх 35 здобувачів вищої освіти (100%) експериментальної групи до навчання образотворчої діяльності (малювання) англійською мовою. У масовому навчанні всі здобувачі інших чотирьох університетів засвоїли теоретичний курс на високому (42%), достатньому (36%) та задовільному (22%) рівнях. У контрольній групі 14% здобувачів досягли високого рівня, 31% – достатнього, 48% – задовільного, 5% – низького рівня сформованості методичної компетентності.

Експериментальна апробація методики здійснювалася в реальному освітньому процесі, до якої було залучено 35 здобувачів вищої освіти Університету Ушинського (експериментальна група), які в період педагогічної практики працювали із 918 першокласниками шкіл Одеської та Миколаївської областей. Означений вид апробації здійснювався за трьома етапами, зміст яких охоплював всі дії малювання та всі види англійського мовлення, що вивчалися учнями. На першому, контурно-зображувальному етапі, було оцінено рівні опанування здобувачами початкової освіти відповідних дій малювання та англійського імітаційного мовлення. На другому, предметно-зображувальному етапі, з'ясовано розвиток навичок лінійного та об'ємного зображення предметів, а також рівень інтуїтивно-флексійного та свідомо-нормативного мовлення. На третьому, творчо-зображувальному етапі, перевірено рівень сформованості вмінь композиційного зображення предметів, створення сюжетних малюнків та рівень розвитку творчого й художнього мовлення.

За результатами дослідження з'ясовано, що із 918 (100%) першокласників 12 шкіл Одеської та Миколаївської областей, яких навчали 35 майбутніх учителів Університету Ушинського: на першому етапі 97,2% учнів успішно опанували лінійне зображення предметів, 95,4% – побутове та предметне англійське мовлення; на другому етапі 92,8% учнів освоїли об'ємне зображення предметів і композицій, 91,8% – побутове та предметне англійське мовлення; на третьому етапі 89,8% учнів успішно створювали сюжетні композиції, 88,8% – вільно використовували побутове та предметне англійське мовлення.

З'ясування сформованості методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів в умовах реальної професійної діяльності здійснювалося з урахуванням таких критеріїв: обізнаності майбутніх

учителів з методами навчання іноземних мов та вміння використовувати ефективні методичні дії на своїх заняттях; нормативності англійського мовлення здобувачів початкової освіти, яких вони навчали; повноти інформації у процесі опису власних малюнків першокласників і малюнків їх однокласників відповідно до всіх рівнів складності; здатності здобувачів початкової освіти вести англомовне спілкування у межах тем, пов'язаних зі створенням малюнків у взаємодії з однокласниками та вчителем; якості виконаних першокласниками малюнків водночас із їх англомовною презентацією. За результатами експерименту з'ясовано, що за першим критерієм високий та достатній рівні обізнаності з методами навчання іноземних мов і вмінь їх упроваджувати в освітній процес засвідчили 54% здобувачів вищої освіти; 38% здобувачів – достатній рівень; на низькому рівні залишилися 8% здобувачів. За другим критерієм – нормативність англомовного мовлення в процесі опису своїх малюнків та малюнків друзів – високий рівень продемонстрували 13% учнів; достатній – 34%, задовільний рівень – 38 % та низький рівень 15% здобувачів. За третім критерієм – повна і достатність інформації у процесі описування своїх малюнків і малюнків друзів – з'ясовано, що високий рівень продемонстрували 17%; достатній рівень – 24%; задовільний рівень – 40%; на низькому рівні залишилися 19% учнів. За четвертим критерієм – здатність спілкування англійською мовою за темами, пов'язаними з малюванням, з однокласниками та вчителем на високому рівні засвідчили 14%; на достатньому – 23%; на задовільному рівні – 41%; на низькому рівні – 22%. За п'ятим критерієм – високий рівень виконаних малюнків всіх рівнів складностей з їх англомовною презентацією засвідчили 18% учнів; достатній – 30%; задовільний рівень – 40%; низький – 12%.

За результатами порівняльного аналізу даних констатувального і прикінцевого етапів дослідження доведено, що в експериментальній групі відбулося значне зменшення здобувачів освіти на низькому та задовільному рівнях досліджуваної готовності, натомість їхня кількість на високому і достатньому рівнях значно зросла. У контрольній групі суттєвих позитивних змін не було виявлено. Статистичну відмінність розподілу рівнів досліджуваної готовності в експериментальній і контрольній групах перевірено *t*-критерієм Стьюдента. Здобуті результати підтвердили висунуту гіпотезу дослідження та засвідчили ефективність розробленої експериментальної методики.

ВИСНОВКИ

У дисертації презентовано нове вирішення наукової проблеми, що полягає в теоретичному обґрунтуванні методологічних концептів, змісту, експериментальної методики і моделей підготовки здобувачів вищої освіти та здобувачів початкової освіти до інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови з

урахуванням сучасної освітньої парадигми, їх реалізації та апробації в освітньому процесі педагогічних ЗВО та початкових шкіл.

1. У дослідженні готовність майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої (малювання) та іншомовної діяльності визначено як синтез сформованості в них таких компетентностей: психологічної, педагогічної – для організації освітньо-виховного процесу; художньо-образотворчої та іншомовної, ураховуючи, що засвоєння змістового складника здійснюється іноземною мовою, де перший – основний, а другий – лінгвообслуговувальний; методичної – для навчання дітей образотворчої діяльності (малювання) та презентації їхніх малюнків засобами англійської мови.

2. З'ясовано, що концептуальні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої (малювання) та іншомовної діяльності охоплюють соціальний, діалектичний та інтегрований аспекти. Соціальний аспект пов'язаний із потребою суспільства в іноземній мові як засобі професійної комунікації в умовах євроінтеграції. Діалектичний аспект зумовлений врахуванням законів діалектики, що пояснюють необхідність подолання суперечностей між потребами і можливостями іншомовного спілкування, важливість системного повторення дій для переходу в якісні вміння, а також оновлення підходів до підготовки фахівців. Інтегрований аспект базується на використанні іноземної мови для природного засвоєння змісту навчання в умовах спеціально створеного мовного середовища.

2. Схарактеризовано лінгводидактичні принципи організації підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, а саме: мотивації інтегрованої педагогічної діяльності; самореалізації майбутнього вчителя в інтегрованої педагогічної діяльності; високорівневої педагогічної, психологічної, змістово-предметної, іншомовної і методичної компетентностей; самоосвіти на ґрунті використання комп'ютерних технологій; неперервності освіти.

3. Визначено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, як-от: інтегроване опанування майбутніми вчителями змісту одного з освітніх компонентів засобами іноземної мови з подальшим його викладанням молодшим школярам в інтегрованій формі; забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їхньої професійної підготовки; організація процесу формування психолого-педагогічної та методичної компетентностей майбутніх учителів початкових класів у процесі підготовки до їхньої професійної діяльності; розроблення інтегрованих занять із предметних і

мовних знань; використання мультимедійних засобів і спеціалізованих навчально-методичних матеріалів; урахування особливостей психічного розвитку молодших школярів у процесі їхнього інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) в англomовному супроводі.

4. Розроблено модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої (малювання) та іншомовної діяльності, що охоплює такі етапи: лінгвопонятійний – засвоєння загальномовного та термінологічного матеріалу з акцентом на його передмовленнєвому використанні; предметно-мовленнєвий – опанування професійних знань засобами прослуховування лекцій англійською мовою, читання основних положень, відповідь на запитання та обговорення матеріалу з рівнозначною увагою до змісту й мовної форми; професійно-діяльнісний – формування професійних умінь засобами виконання практичних завдань із повною концентрацією на їх змісті в супроводі підсвідомого англomовного мовлення. Змодельовано лінгводидактичну модель інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, яка передбачала інтеграцію: етапів навчання з поступовим ускладненням дій малювання та відповідного англomовного говоріння; цілей навчання – відбір мовного та мовленнєвого матеріалу узгоджувалось з методичною послідовністю малювання; змісту навчання – формування мовленнєвих знань і вмінь залежно від оволодіння технікою зображення предметів із поступовим ускладненням; методів навчання – реалізованих засобами англomовного пояснення процесу малювання, коментування учнями своїх дій і описування створених ними малюнків; засобів навчання (вербальних, матеріальних, технічних та інтерактивних) для ефективного опанування основного освітнього компонента та англomовного мовлення; контролю знань і вмінь – виконання художніх завдань супроводжувалося англomовним коментуванням, а оцінювання охоплювало як мистецький рівень робіт, так і нормативність мовлення.

6. Розроблено й апробовано методику інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, що поєднувало підготовку вчителів початкових класів і відповідне інтегроване навчання учнів початкової школи. Методика інтегрованого навчання майбутніх учителів початкових класів передбачала поетапну реалізацію визначених педагогічних умов із такими взаємопов'язаними етапами: лінгвопонятійним, предметно-мовленнєвим, професійно-діялісним. На лінгвопонятійному етапі реалізовано такі педагогічні умови: організація процесу формування психолого-педагогічної та методичної компетентностей майбутніх учителів початкових класів у процесі підготовки до їхньої професійної діяльності; забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на

всіх етапах їхньої професійної підготовки; розроблення інтегрованих занять із предметних і мовних знань; використання мультимедійних засобів, спеціалізованих навчально-методичних матеріалів, презентаційно-семантизаційних і репродуктивно-операційних вправ для засвоєння тематичної загальної лексики та термінології. Формування навичок використання матеріалу відбувалося засобами рецептивно-репродуктивних, аудитивних, репродуктивно-мнемічних, лінгвозмістових, рецептивно-передмовленнєвих, репродуктивно-передмовленнєвих та лінгвомовленнєвих вправ. Лінгвістичні вміння розвивалися засобами читачьких, аудитивних, дискусійних та драматизаційно-рольових завдань. На предметно-мовленнєвому етапі реалізовано такі педагогічні умови: інтегроване опанування майбутніми вчителями змісту одного з освітніх компонентів іноземною мовою з подальшим його викладанням молодшим школярам в інтегрованій формі; забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їхньої професійної підготовки; розроблено інтегровані заняття із предметних і мовних знань; використано мультимедійні засоби та спеціалізовані навчально-методичні матеріали та вправи: рецептивно-пізнавальні, наочно-презентаційні, предметно-репродуктивні, предметно-продуктивні, рефлексивно-творчі та предметно-презентаційні вправи з формування передмовленнєвих і мовленнєвих умінь. На професійно-діяльнісному етапі реалізовано такі педагогічні умови: забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їхньої професійної підготовки; інтегроване опанування майбутніми вчителями змісту одного з освітніх компонентів засобами іноземної мови з подальшим його викладанням молодшим школярам у інтегрованій формі; враховано особливості психічного розвитку молодших школярів у процесі їхнього інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) в англomовному супроводі; розроблено інтегровані заняття із предметних і мовних знань, зміст яких передбачав систему організаційно-підготовчих, організаційно-практичних, предметно-образотворчих, презентаційних, дискусійних, предметно-систематизаційних, рефлексивно-діяльнісних та контрольних оцінних видів вправ, що забезпечило інтеграцію художньо-образотворчої та іншомовно-мовленнєвої компетентностей і підготовку майбутніх учителів до їхньої професійної інтегрованої діяльності у школі.

Означена методика охоплювала також систему вправ для інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови, що відповідали п'яти етапам навчання предметно-образотворчих дій: контурно-, лінійно-, об'ємно-, предметно-композиційний та сюжетно-зображувальний, що

узгоджувалися з відповідними етапами навчання англійської мови: імітаційно-, флексивно-, свідомо-, творчо- та художньо-мовленнєвим.

Контурно-зображувальний етап передбачав навчання креслення ліній, формування геометричних фігур, створення орнаментів і обведення контурів. Учні засвоювали сприйняття мови вчителя засобами екстралінгвістичної семантизації, імітаційного коментування дій та відповідей на запитання. Лінійно-зображувальний етап сприяв розвитку навичок малювання природних і побутових об'єктів у лінійному зображенні. Учні навчалися коментувати дії, описувати зображення та відповідати на запитання, використовуючи флексивне мовлення. Об'ємно-зображувальний етап забезпечив створення тривимірних малюнків з урахуванням просторового розташування. Учні вдосконалювали описові навички, порівнюючи роботи у процесі діалогу з учителем на ґрунті свідомого мовлення. Предметно-композиційний етап сприяв розвитку художніх та мовленнєвих умінь. Учні створювали складні композиції із фантастичними елементами, коментували процес, обговорювали роботи та збагачували словниковий запас. На сюжетно-зображувальному етапі учні малювали сцени із життя (відпочинок біля моря, відвідування зоопарку), вчилися описувати та презентувати свої малюнки, використовуючи художньо-образотворчу лексику, засвоєну від учителя або знайдену самостійно.

Компонентами змісту навчання образотворчої діяльності (малювання) виступили: технічні знання щодо створення малюнків усіх рівнів складності та вміння реалізовувати знання на практиці. Компонентами змісту навчання англійської мови стали: знання лексико-граматичних явищ, відповідних до змісту дій малювання на кожному етапі, та вміння використовувати їх для розуміння пояснень учителя, коментування своїх малювальних дій, спілкування з учителем та описування своїх малюнків. Методами навчання образотворчої діяльності (малювання) стали: повторення дій малювання різної складності за вчителем, самостійне створення зображень та їх презентація. Відповідними методами навчання англійській мові за імітаційним підходом, що передбачав слухання та відтворення мовлення зі зміною особи були: флексійний – формування нормативного мовлення на ґрунті мовного досвіду, свідомий – засвоєння мовних явищ для їх граматичної трансформації, творчий – удосконалення мовленнєвих навичок щодо самостійного збагачення словникового запасу та художній – використання стилістичних засобів, таких як синоніми, метафори, порівняння й гіперболи, для описування створених композицій.

Засоби навчання образотворчої діяльності (малювання) були ідентичними засобам англійської мови у вербальному, матеріальному, технічному та інтерактивному аспектах. Вербальні засоби охоплювали англомовні пояснення вчителя щодо дій малювання. Матеріальні засоби

включали предмети, необхідні для малювання, представлені в англomовному супроводі. Технічні засоби містили відеоматеріали про природу, тварин, інтер'єри, уривки з мультфільмів та казок, що демонструвалися англійською мовою. Інтерактивні засоби охоплювали комп'ютерні програми для навчання малювання на початковому етапі. Контроль результатів навчання образотворчої діяльності (малювання) передбачав створення малюнків відповідно до п'яти визначених етапів. Контроль результатів розвитку англomовних умінь здійснювався на ґрунті перевірки нормативності та змістової достатності англomовного описування створених контрольних малюнків.

7. За результатами експериментального дослідження на констатувальному етапі, 26,7% учасників засвідчили високий рівень, достатній – 52,5% та 7,5% – задовільний рівні психологічної компетентності, 35% – високий рівень, 55% – достатній та 5% – задовільний рівень педагогічної компетентності. На формувальному етапі експерименту з 35 учасників, що були відібрані, відповідних рівнів досягли: іншомовно-мовленнєвої (високий – 34,2%, достатній – 45,7%, задовільний – 20%), образотворчої мовленнєвої (високий – 34,2%, достатній – 57,1%, задовільний – 8,6%) та методичної мовленнєвої (високий – 28,6%, достатній – 40%, задовільний – 31,4%).

На контурно-зображувальному етапі оцінювалися навички лінійного малювання та імітаційного мовлення, на предметно-зображувальному – вміння об'ємного зображення й свідомо-нормативного мовлення, на творчо-зображувальному – композиційне малювання й художнє мовлення. Із 918 учнів, яких навчали 35 майбутніх учителів Університету Ушинського, високих, середніх і достатніх рівнів досягли: на першому – контурно-зображувальному етапі – 892 (17% – високий, 40% – достатній, 38,4% – задовільний та 4,6% – низький рівні) у малюванні та 876 (17% – високий, 40% – достатній, 38,4% – задовільний та 2,8% – низький рівні) у мовленні; на другому – предметно-зображувальному етапі – 852 (25% – високий, 44% – достатній, 20% – задовільний та 3,7% – низький рівні) і 843 (14,9% – високий, 43% – достатній, 25,2% – задовільний та 8,7% – низький рівні) відповідно; на третьому – творчо-зображувальному етапі – 824 (12% – високий, 39,2% – достатній, 22,3% – задовільний та 16,2% – низький рівні) і 815 (12% – високий, 39% – достатній, 22% – задовільний та 15,8% – низький рівні). Інтегроване навчання сприяло розширенню мовленнєвого репертуару та тематичного діапазону спілкування учнів, що підтверджує його ефективність. Достовірність здобутих експериментальних даних підтверджено застосуванням методу математичної статистики (t-критерій Стюдента (двовибірковий t-критерій)).

З'ясовано, що формування готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів

образотворчої (малювання) та іншомовної діяльності в експериментальній групі відбулося більш ефективно. Здобуті результати підтвердили висунуту гіпотезу дослідження та засвідчили ефективність розробленої методики.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до інтегрованої педагогічної діяльності. Перспективу дослідження вбачаємо у вивченні проблеми підготовки майбутніх учителів до навчання учнів початкових класів фізичного виховання, дизайну та хореографії засобами іноземної мови.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Основні положення дисертаційного дослідження викладено в таких публікаціях авторки:

Публікації у виданнях наукометричної бази Web of Science

1. Frumkina, A. et al. Readiness of future teachers for integrated teaching of educational subjects in foreign language. *Práxis Educacional*, [S.l.]. 2020. v. 16, n. 38, p. 502–514, jan.2020. <https://doi.org/10.22481/praxisedu.v16i38.6023>.

2. Frumkina, A. Postmodern Principles in Integrated Teaching of Foreign Languages and Fine Arts to Primary Learners in the New Ukrainian School. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. № 13(4). Pp. 579–594. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/499>

3. Frumkina, A. Theoretical and Empirical Models of Organizational Learning Processes in Knowledge Management. *Economics. Ecology. Socium*,. 2023. № 7(3), Pp. 49–64. <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2023.7.3-5>

4. Hnatyshena, I., Petrenko, O., ataliia Dobrovolska, N, **Frumkina, A.**, Chykalova, M. Application of the Moodle Learning Platform in Teaching Foreign Languages *Ad Alta Journal Of Interdisciplinary Research*. 2024. Vol. 14. № 2. Pp. 18–22. <https://doi.org/10.33543/1401391822>

5. Ponomarenko, M., **Frumkina, A.**, Margolych, I., Vorovka, M., Bolotnikova, I. The Role of Mentoring in Fostering the Professional Identity of Future Teachers. *Conhecimento & Diversidade, Niterói*. 2024. v. 16, n. 41Jan./mar.2024. Pp. 446–460.

URL:https://revistas.unilasalle.edu.br/index.php/conhecimento_diversidade/article/view/11507/4373

6. Shcherbak, I., Gigolayeva-Yurchenko, V., Krus, O., Kryzhanovska, T., **Frumkina, A.**, Komarovska, O. Creating a Model of Music Teacher Training by Integrating Distance and Full-Time Modes of Learning: Current Approaches in Education. *Brain-Broad Research In Artificial Intelligence And Neuroscience*. 2024. Volume 15, Issue 2. Pp. 304–319. <https://doi.org/10.18662/brain/15.2/577>

7. Frumkina, A., Suryantini, N. P. S., Azizah, A. An Interconnected Human Resources Model Development of Intercultural Competence in the Educational Activities of a Manager. *ECONOMICS ECOLOGY SOCIUM*. 2024. Volume 8. Issue 2. Pp. 62–72. <https://doi.org/10.61954/2616-7107/2024.8.2-5>

Публікації у фахових виданнях України

8. Фрумкіна А. Л. Трактуювання поняття готовності майбутніх учителів початкових класів до їх професійної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя: КПУ, 2019. Вип. 66. Т. 2. С. 154–159. <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.66-2.31>

9. Фрумкіна А. Л. Аналіз методів навчання іноземних мов молодших школярів в українській педагогічній теорії і практиці. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19, Т. 2. С. 107–112. <http://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-24>

10. Фрумкіна А. Л. Сутність поняття «готовність майбутніх вчителів до інтегрованого навчання молодших школярів предметної та іншомовної мовленнєвої діяльності». *«Інноваційна педагогіка»*. 2019. Вип. 16, Т. 2. С. 74–78. <http://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-16-2-15>

11. Фрумкіна А. Л. Теоретичний аспект моделювання процесу підготовки майбутніх вчителів початкових класів до їх інтегрованої педагогічної діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* 2020. Вип. 68. Т. 1. С. 118–123. <http://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.24>

12. Фрумкіна А. Л. Формування педагогічної і психологічної компетентностей майбутніх вчителів початкових класів. *Журнал «Вісник Університету імені Альфреда Нобеля». Серія «Педагогіка і психологія»*. 2020. № 1 (19). С. 322–330. <http://doi.org/10.32342/2522-4115-2020-1-19-38>

13. Фрумкіна А. Л. Формування предметно-змістовної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Журнал «Вісник Університету імені Альфреда Нобеля». Серія «Педагогіка і психологія»*. 2020. № 2 (20). С. 278–285. <http://doi.org/10.32342/2522-4115-2020-2-20-32>

14. Фрумкіна А. Л. Етапи формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів для викладання образотворчого мистецтва іноземною мовою. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Серія: *Педагогіка та психологія* [S.l.], п. 33, С. 30–38, Дек.2020.

<http://dx.doi.org/10.32589/2412-9283.33.2020.221675>

15. Мартинова Р. Ю., Фрумкіна А. Л. Моделювання процесу формування методичної компетентності майбутніх учителів початкової школи для викладання освітніх дисциплін іноземною мовою. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2021. № 1 (21). С. 278–285. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2021-1-21-22>

16. Фрумкіна А. Л. Лінгводидактичні принципи організації підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованої професійної діяльності. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. Вип. 3, ч. 1, 2021. С. 128–135. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.1.19>

17. Фрумкіна А. Л. Формування іншомовно-мовленнєвої компетентності майбутніх учителів початкових класів для викладання образотворчого мистецтва англійською мовою. *Acta Paedagogica Volyniensis*. 2022. № 2 (1). С. 197–204. <https://doi.org/10.32782/apv/2022.1.2.30>

18. Фрумкіна А. Л. Практична підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до викладання фахових дисциплін англійською мовою. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. № 4. С. 71–78. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.4.11>

19. Фрумкіна А. Л. Інтегроване навчання учнів початкової школи освітньої та англомовної мовленнєвої діяльності. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2023. Випуск 141 (4). С. 20–25. <https://doi.org/10.32782/1995-0519.2023.4.2>

20. Фрумкіна А. Л. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів початкових класів до навчання молодших школярів малюванню засобами англійської мови. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2024. Вип. 12(46). С. 871–881. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12\(46\)-871-881](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-12(46)-871-881)

Публікації у науково-періодичних виданнях інших держав

21. Frumkina A. Analysis of models of teaching processes of various disciplines in pedagogical theory and practice. *International periodic scientific journal SW*. Issue №5, October 2020. Part 1. 2020 Svishtov. Pp. 119–124. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2020-05-01-007>

22. Фрумкіна А. Л. Готовність майбутніх вчителів до інтегрованого навчання молодших школярів предметної та іншомовної мовленнєвої діяльності. *Analysis of information systems in Ukraine. Implementation of modern science into practice. Abstracts of I International Scientific and Practical Conference*. SH SCW «NEW ROUTE» Varna, Bulgaria. 2020. Pp. 48–51.

Монографія

23. Фрумкіна А. Л. Ретроспективний аналіз методів і прийомів розвитку усного іншомовного мовлення в початковій школі. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters: Collective monograph*. Vol. 2. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. Pp. 270–291. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-032-2-41>

Опубліковані праці апробаційного характеру

24. Фрумкіна А. Л. Про поняття готовності майбутніх учителів початкових класів до їх професійної діяльності. *Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, Україна, 6–7 вересня 2019 року). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. Ч. 2. С. 31–34.

25. Фрумкіна А. Л. Розуміння поняття готовності майбутніх учителів початкових класів до їх професійної діяльності. *Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психології: від теорії до практики: збірник наукових тез міжнародної науково-практичної конференції*: (м. Харків, Україна, 13–14 вересня 2019 р.). Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2019. С. 104–107.

26. Фрумкіна А. Л. Огляд методів навчання іноземних мов молодших школярів в українській педагогічній теорії і практиці. *Людина та соціум: сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти): Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 27–28 вересня 2019 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. Ч. 1. С. 97–101.

27. Фрумкіна А. Л. Готовність до викладання немовних курсів на іноземній мові. *Паралелі та контрасти: мова, культура, комунікація: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції* (15 листопада 2019 р.). Одеса: Фенікс, 2019. С. 141–144.

28. Фрумкіна А. Л. Методи навчання іноземних мов в українській педагогічній теорії і практиці. *Наукова дискусія: питання педагогіки та психології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, Україна, 6–7 грудня 2019 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. Ч. 1. С. 124–127.

29. Фрумкіна А. Л. Методи викладання іноземних мов молодшим школярам в українській педагогічній теорії і практиці. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 27–28 грудня 2019 р.). Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2019. Ч. 2. С. 125–129.

30. Фрумкіна А. Л. Моделювання процесу підготовки майбутніх вчителів до інтегрованої педагогічної діяльності. *Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції* (17–18 січня 2020 р., м. Одеса). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. С. 86–89.

31. Фрумкіна А. Л. Про готовність майбутніх учителів початкових класів до їх професійної діяльності. *The 2th International scientific and practical conference «Problems And Perspectives Of Modern Science And*

Practice» (January 30–31, 2020) SH SCW «NEW ROUTE» грудень, Austria. 2020. С. 145–147.

32. Фрумкіна А. Л. Формування педагогічної і психологічної компетентностей майбутніх вчителів початкових класів. *Фактори розвитку педагогіки і психології в XXI столітті*: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, Україна, 12–13 червня 2020 р.). Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 102–105.

33. Фрумкіна А. Л. Педагогічна та психологічна компетентності майбутніх вчителів початкових класів. *Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути: тези доп. II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції* (17–18 серпня 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 501–503.

34. Фрумкіна А. Л. Предметно-змістовна компетентність майбутніх учителів. *Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр.* Вип. 34. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2020. С. 33–35.

35. Фрумкіна А. Л. Ретроспектива досліджень методів та прийомів розвитку усного іншомовного мовлення в початковій школі. *The 1st International Science Conference «Science and practice in the era of globalization»*. (January 29–30, 2021). Rotterdam, Netherlands. Pp. 36–38.

36. Фрумкіна А. Л. Поняття готовності майбутніх учителів початкових класів до їх професійної діяльності. *Креативний простір: електрон. наук. журн.* № 1. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2021. С. 8–10.

37. Фрумкіна А. Л. Художньо-образотворча компетентність для викладання образотворчого мистецтва іноземною мовою. *Сучасні тенденції та фактори розвитку педагогічних та психологічних наук: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, Україна, 5–6 лютого 2021 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2021. Ч. 1. С. 53–57.

38. Фрумкіна А. Л. Методи та прийоми розвитку усного іншомовного мовлення в початковій школі. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Кременчук, 19 березня 2021 р.). Кременчук: Методичний кабінет, 2021. С. 38–44.

39. Фрумкіна А. Л. Postmodern Principles In Integrated Teaching. In *The New Ukrainian School Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття*» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1. С. 789–791.

40. Фрумкіна А. Л. Іншомовно-мовленнєва компетентність педагогів для викладання фахових дисциплін іноземною мовою.

Академічні студії з філології: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (24 листопада 2022 р.). Одеса: Фенікс, 2022. С. 82–87.

АНОТАЦІЯ

Фрумкіна А. Л. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України. Одеса, 2025.

Проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови набула виняткової актуальності з огляду на сучасні потреби держави та запит суспільства на спеціалістів, здатних вільно комунікувати іноземною (англійською) мовою за професійним спрямуванням в усіх галузях освіти й науки, педагогічній включно.

Визначено теоретичні засади дослідження як систему вихідних теоретичних положень (законів діалектики, закономірностей дидактики та лінгводидактичних принципів навчання), що розкривають зв'язок її із підготовкою майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання дітей образотворчої діяльності (малювання) засобами англійської мови; визначено та схарактеризовано сутність і структуру готовності майбутніх учителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої (малювання) та іншомовної діяльності, види професійних компетентностей здобувачів початкової освіти (психологічна, педагогічна, художньо-образотворча, іншомовно-мовленнєва, методична) та видів компетенцій у їх складі; обґрунтовано реалізацію педагогічних умов: інтегроване опанування майбутніми учителями змісту одного з освітніх компонентів засобами іноземної мови з подальшим його викладанням молодшим школярам у такій самій інтегрованій формі; забезпечення взаємопов'язаного формування художньо-образотворчої і іншомовно-мовленнєвої компетентностей майбутніх учителів початкових класів на всіх етапах їх професійної підготовки; організація процесу формування психолого-педагогічної та методичної компетентностей майбутніх учителів початкових класів в процесі підготовки до їх професійної діяльності; розроблення інтегрованих занять із предметних і мовних знань; використання мультимедійних засобів і спеціалізованих навчально-методичних матеріалів; врахування особливостей психічного розвитку молодших школярів у процесі їх інтегрованого навчання образотворчої діяльності (малювання) в англomовному супроводі.

Обґрунтовано практичне значення дослідження, яке полягає в розробленні експериментальної методики підготовки майбутніх учителів молодших класів до інтегрованого іншомовного навчання учнів образотворчої діяльності (малювання) на лінгвопонятійному, предметно-мовленнєвому та професійно-діяльнісному етапах і відповідну їм триблочну систему вправ для набуття здобувачами вищої освіти знань та вмінь з образотворчої діяльності (малювання) в англomовному супроводі; інтегрованого навчання молодших школярів образотворчої діяльності (малювання) й англійської мови як засобів здобуття художньо-графічних знань і вмінь на контурно-зображувальному, лінійно-зображувальному, об'ємно-зображувальному, предметно-композиційному та сюжетно-зображувальному етапах; навчальних матеріалів для учителів із методики навчання образотворчої діяльності (малювання) учнів початкових класів англійською мовою; збагаченні змісту фахових навчальних предметів «Методика викладання іноземної мови», «Педагогіка та психологія початкової освіти», «Новітні освітні та цифрові технології», розробленні нового освітнього компоненту «Методика інтегрованого навчання освітньої та іншомовно-мовленнєвої діяльності».

Ключові слова: методика, майбутні учителі, майбутні учителі початкових класів, учитель, іноземна мова, образотворча діяльність, малювання, інтегроване навчання, модель, лінгводидактична модель, методика інтегрованого навчання, поняття «готовність», компетентність, психологічна компетентність, педагогічна компетентність, художньо-образотворча компетентність, іншомовно-мовленнєва компетентність, методична компетентність, педагогічні умови, професійна підготовка.

SUMMARY

Frumkina A. L. Preparation of Future Primary School Teachers for Integrated Teaching of Pupils in Fine Arts through the English Language. Qualification research paper submitted as a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky», Ministry of Education and Science of Ukraine. Odesa, 2025.

The issue of training future primary school teachers for integrated teaching of pupils in visual arts (drawing) through the means of the English language has become exceptionally relevant in view of the current needs of the state and the public demand for specialists capable of professional communication in a foreign (English) language across all areas of education and science, including pedagogy.

The theoretical foundations of the study are defined as a system of basic theoretical provisions (laws of dialectics, regularities of didactics, and principles of language didactics) that reveal its connection with the training of future

primary school teachers for integrated teaching of children in visual arts (drawing) using English. The essence and structure of the readiness of future primary school teachers for integrated teaching of junior pupils in visual (drawing) and foreign-language activities have been defined and characterized, as well as the types of professional competencies of primary education applicants (psychological, pedagogical, visual-arts, foreign-language communicative, methodological) and the types of competencies within them. The implementation of pedagogical conditions has been substantiated: integrated acquisition by future teachers of the content of one educational component through a foreign language, followed by its instruction to junior pupils in the same integrated form; ensuring the interconnected formation of visual-arts and foreign-language communicative competencies of future primary school teachers at all stages of their professional training; organizing the process of forming psychological-pedagogical and methodological competencies of future primary school teachers during their preparation for professional activity; development of integrated lessons that combine subject and language knowledge; the use of multimedia tools and specialized teaching and methodological materials; consideration of the psychological development characteristics of junior pupils in the process of their integrated learning of visual arts (drawing) accompanied by English.

The practical significance of the research lies in the development of an experimental methodology for preparing future primary school teachers for integrated foreign-language instruction of pupils in visual arts (drawing) at the linguo-conceptual, subject-communicative, and professionally-active stages, and a corresponding three-block system of exercises for the acquisition of knowledge and skills in visual arts (drawing) with English-language support by higher education applicants; the integrated instruction of junior pupils in visual arts (drawing) and English as means of acquiring artistic and graphical knowledge and skills at the contour-drawing, line-drawing, volumetric-drawing, object-compositional, and narrative-drawing stages; educational materials for teachers on the methodology of teaching visual arts (drawing) to primary school pupils in English; the enrichment of the content of professional academic disciplines such as «Methods of Teaching a Foreign Language», «Pedagogy and Psychology of Primary Education», «Innovative Educational and Digital Technologies», and the development of a new educational component titled «Methodology of Integrated Teaching of Subject and Foreign-Language Communicative Activities».

Keywords: methodology, future teachers, teacher, foreign language, visual arts, drawing, integrated learning, model, linguodidactic model, methodology of integrated learning, readiness, competence, psychological competence, pedagogical competence, psychological competence, pedagogical competence, visual-arts competence, foreign-language competence, methodological competence, pedagogical conditions, professional training.

Підписано до друку 05.09.2025 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Друк ризографічний. Ум. друк арк. 1,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 705/2.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.
м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60
т. +38 048 700 11 55

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.